Obrázky
z Vratislavic nad Nisou

MAREK ŘEHÁČEK

Vánoční pozdrav z Vratislavic nad Nisou v krásných dobách na přelomu 19. a 20. století. Jestli něco uměly staré pohlednice naladit opravdu snadno, pak to byla ona lehce naivní, ale příjemná nálada útulné přívětivosti.
Archiv Petr Kurtin

Při pohledu na fotografie a obrázky si člověk tak nějak snáze uvědomí, jak ten čas neúprosně letí. A to nemusí hned jít o nějaké obrázky staré více než jedno století, kde často na první pohled ani nepoznáme, ze kterého koutu Vratislavic pocházejí – musíme pak podle sklonu střech a tvaru kopců dlouze pátrat, kde je kdysi fotograf aparátem velikosti kufru asi pořídil. Stačí se klidně podívat na fotografie, které jsme si sami udělali před pár lety v časech, kdy se pořizování snímků stalo běžnou funkcí mobilních telefonů, a fotograf se tak stal z každého z nás. Na stromech a lidech jsou ty změny patrné nejvíce; k nerozeznání podobná dítka v pletených čepičkách a modrých teplákových soupravách jsou najednou tak moc odlišnými postavami žen a mužů. Keř je náhle stromem a ten posléze hromadou polen. Rovněž se mění louky, postupně zarůstají a občas se transformují v džungle a následně v lesíky. To domy změnám odolávají podstatně lépe. Nejtužší odpor ke transformací pak vykazují kontury krajiny. I když: ani ona není k proměnám – často velice razantním – úplně imunní. Jen se podívejte: tam, kde se ještě před více jak půl stoletím kosila tráva a pěstovaly brambory, žijí dnes stovky lidí v mohutných blocích panelových domů. A jejich šedivá hradba ze sedmdesátých let se proměnila ve vesele barevný svět stěn a hran. Vše okolo nás se proměňuje, staré i novější fotografie jsou tohoto trendu

© Marek Řeháček, *Obrázky z Vratislavic nad Nisou 01*, příloha vratislavického Zpravodaje 2018-02

Krásnou litografii vytištěnou v tiskárně Conrada Jägera v sousední Proseči (dnes dům v Prosečské ulici č. 141) jistě vydal majitel hostince Schänke Josef Fritsche. Jeho hospoda č. 537 v Dopravní ulici je dnes změněna k nepoznání – a to kdysi dala jméno současnému nádražíčku, které se nazývalo Maffersdorf-Schänke. Jistý milující Willi napsal na tuto pohlednici své Idě poetický vzkaz: Dvě srdce, která se milují, se nikdy neopustí a lze doufat, že se nakonec spojí. Uměla by i dnešní doba stvořit takovou míru romantiky?
Archiv Petr Kurtin ↑↓

Pohled na Vratislavice nad Nisou od jihu je téměř totožný s vánoční litografií, pouze je oděn do zeleného hávu. Dobře patrný je podjezd pod železniční tratí u areálu Ginzkeyových továren, dnes mezi ulicí Dopravní a Tulipánovou. Uprostřed obrázku zaujme výrazný násep silnice, obklopené patníky – dnešní ulice Dlouhomostecká. Napravo od ní je objekt současné restaurace U Prasete a ještě více vlevo bývalá hospoda Schänke, v detailu představená na předchozím obrázku. Pod ní býval most přes Nisu, za nímž pak cesta stoupala ke kostelu. Až dlouho po válce byla cesta uzavřena a ulice zapojena do areálu Bytexu. Vrcholem scenerie je Strážný vrch s lesem na temeni zhruba stejně tvarovaným, jako je tomu dnes. Zmizela z něj ale serpentinová cesta vedoucí loukami a lemovaná stromořadím. Napravo od vrchu vidíme park se špičatou věží zámečku a vedle pak kostel, faru a školu. Navzdory velkému zjednodušení litografických pohlednic před sebou máme vcelku věrný obrázek vratislavické zástavby na přelomu 19. a 20. století.

Secesní fotografická pohlednice má mnohem větší vypovídací hodnotu než starší litografie. S nezbytnými ozdobami chmelových šišek a růží se mísí fotografie vratislavických zařízení, sloužících blahu těla i ducha. Vedle Hotelového náměstí s lékárnou tu najdeme i okresní starobinec, pečovatelský dům Marta, určený zestárlým zaměstnancům kobercárny, sirotčinec Nad Školou č. p. 342 i Kyselku. Mezi blahodárnými místy nechybí ani koupaliště a tenisové kurty. Přehled doplňuje panorama s železniční stanicí a dřevěným obchodním skladem.
Archiv Václav Černý

dobrými připomínkami, protože naše paměť staré hnedle zasouvá za nové. Ačkoliv – naše velké nadšení ze starých obrázků možná pramení z toho, že si díky nim dokážeme oživit i to, co jsme dávno založili v mysli do nejzazších přihrádek.

Mění se i doba. V minulosti stačilo k popsání života v polích za vratislavickou školou pár řádků v kronice, a to ještě, když se zde stala nějaká významná událost, obvykle tragická. Dnes zde problikávají gigabajty informací o osudech jednotlivých lidí, rodin, domácností. Éterem letí miliony písmen: e-maily, textové zprávy, fotografie rozložené do jedniček a nul. Nekonečný proud informací. Je to ovšem paradoxní: staré informace jsou v mnoha ohledech bytelnější a jaksi ostřejší než současné haldy digitálního smogu, který se šíří bez ladu a skladu všude okolo. V hluboké minulosti si za celý život lidé nechali pořídit jednu, možná dvě fotografie svého obličeje a zcela výjimečně i svého domu. Když se takové obrázky dochovaly, jsou dokonale řemeslně zvládnuté a jsou tak hodnotným uměleckým dílem i cennou památkou na minulost naší krajiny. Dnes se každou vteřinu ukládají na nejrůznější servery data velmi rozdílné kvality, a je těžké v nich pak najít nádherné snímky po únavě záplavou všeho možného. A co až jednoho dne někdo zmáčkne nějaký knoflík a všechna ta paráda se sesune do nějaké černé díry, kde se nadobro rozplyne?

Díky dlouhodobé podpoře vedení městského obvodu jsme se proto společně s výtvarníkem Petrem Ferdyšem Poldou a sběratelem pohlednic a starých fotografií Ondrou Marčákem rozhodli spoutat vzdálenější i bližší minulost Vratislavic s jejich současností a pokusit se propojit místa na obrázcích s příběhy z kronik a knih. Podobně jako paní Inge Schwarz, pečlivá badatelka a shromažďovatelka části vratislavické paměti, která své dílo zakončila fotografickou knížkou, jsme se i my pokusili navázat na pětici našich vlastivědných knih o tomto krásném kousku údolí Nisy tímto dílem

Pohlednici s významnými budovami, včetně tělocvičny, popsal dne 6. října 1896 jistý R. F. vzkazem, v němž uvádí, že zbídačen průtrží mračen se pokusil utěšit u dobré večeře. Bůhvíproč pohlednici ale nakonec nikam neodeslal.
Archiv Václav Černý

posledním – obrázkovým. Složený bude z pohlednic a fotografií starých i současných. Uvědomujeme si, že zejména staré pohlednice vyprávějí o životě Vratislavic mnohem více, než bychom od obrázků na nich čekali. V psaních jejich odesilatelů se totiž zachoval náhodně polapený vratislavický čas – ony pomíjivé okamžiky sdílení chvil, starostí i citů, které dnes mizí nenávratně kdesi v časoprostoru mezi telekomunikačními sloupy a v budoucnu je již nikdo neuvidí. I tyto prchavé okamžiky čtenářům chceme zlehka představit.

Věříme, že se spojením fotografií a textů z minulosti i současnosti dá docílit rozšíření informací o Vratislavicích a zažehnutí zájmu i mezi lidmi, kteří doposud neměli chuť či sílu se prokousávat desítkami stran vlastivědných textů. Buď jak buď, naše Obrázky mají hlavní cíl – ještě více rozvinout již tak rozkvetlý vratislavický patriotismus a hrdost na údolí mezi Prosečským hřebenem a Císařským kamenem.

Vratislavický čtyřlístek pro štěstí věrně znázorňuje některé vratislavické dominanty: pivovar, kyselku, školku a jídelnu.
Archiv Vítězslav Procházka